

SEBASTIAN HAFFNER • **Bir Alman'ın Hikâyesi**

SEBASTIAN HAFFNER 1907'de Berlin'de doğdu. Hukuk alanında doktora yaptı. 1938'de İngiltere'ye iltica etti ve *Observer*'da gazeteci olarak çalışmaya başladı. *Bir Alman'ın Hikâyesi* adlı kitabını sürgünde yaşadığı Londra'da 1939 yılında kaleme aldı. 1954 yılında Almanya'ya geri döndü, Önce *Die Welt* sonra *Stern* için yazdı. Büyükleme ilgisine *Anmerkungen zu Hitler*'in (Hitler Hakkında Değışmeler) de aralarında olduğu, bir dizi çok okunan tarih kitabı vardır. 1999 yılında hayata veda etti.

Geschichte eines Deutschen. Die Erinnerungen 1914-1933

© 2000 Sarah Haffner and Oliver Pretzel

© 2000 Deutsche Verlags - Anstalt / Random House GmbH,
München, Germany

Bu kitabın yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 2634 • Politika Dizisi 176

ISBN-13: 978-975-05-2433-2

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDİTÖR Taml Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Işıl Kurnaz

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ İsmet Melenagzi

BASKI Ayhan Matbaası - SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3
Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit - SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEBASTIAN HAFFNER

Bir Alman'ın Hikâyesi

Hatırladıklarım

(1914-1933)

Geschichte eines Deutschen

Die Erinnerungen 1914-1933

ÇEVİREN *Hulki Demirel*

Almanya hiçbir şey ifade etmez,
ama münferit her Alman çok şey ifade eder.
– GOETHE, 1808

Önce en önemli olan: “ne yapıyorsunuz, neler çeviriyorsunuz
şu büyük günlerde?
Büyük, dedim, çünkü, nihayetinde
sadece kendi ayakları üzerinde duran
bir de zamanın ruhu tarafından ölümüne zorlanan
her münferit kişinin,
istese de istemese de, metazori
sadece KENDİNİ hatırladığı
bütün günler büyük görünür bana!
Salt nefes almak için verilen bir ara
yetiyor ara sıra – Anladınız siz beni.”
– PETER GAN, 1935

İÇİNDEKİLER

NOTLAR · OLIVER PRETZEL.....	9
Giriş	11
Devrim	89
Veda	161
SONSÖZ · OLIVER PRETZEL.....	261

NOTLAR

2002 yılının Mart ayında Federal Devlet Arşivi, kız kardeşim Sarah Haffner'e ve bana, 2000 yılından beri babamdan kalan yazılı malzemeyi düzenleyen genç tarihçi Jürgen Peter Schmied'in, "*Bir Alman'ın Hikâyesi*"ne ait iki yeni metin bulunduğunu bildirdi.

Bunlardan biri 25. bölümün o ana kadar kayıp olan daktiloyla yazılmış hâliydi. Bu metnin eklenmesiyle hem 24. bölümden 'Veda' kısmına geçiş, hem de vaktiyle *Stern* tarafından kısaltılan bölümlerin orijinal hâli tekrar oluşturulabilecekti.

Bulunan ikinci metin elle yazılmış 38 sayfadan müteşekkil ve anlatıyı 1933 Aralık ayına kadar devam ettiriyor. Eklenen altı bölümle Jüterborg'daki stajyer kampını tasvir ediyor. Bu yeni sayfalarla metnin tamamı, babamın, sonsözde alıntılar yaptığım 6 Ekim 1939 tarihli mektubunda belirttiği uzunluğu yakalıyor. Esasen sadece bir ilk taslak hâlinde bulunmalarına rağmen bu kitapta hiç değiştirilmeden yayınlandılar.

Bu iki bölümün de eklenmesiyle kitap, tekrar Almancaya geri çevrilmiş onuncu bölüm haricinde, bir bütün olarak 1939 Sonbaharında bitirilip kenara konulduğu hâline tekabül ediyor.

OLIVER PRETZEL

Nisan 2002

Giriş

1

Burada anlatılacak hikâyenin süjesi bir tür düellodur.

İki birbirine denk olmayan rakibin karşı karşıya geldiği bir düello. Son derece güçlü, muktedir ve merhametsiz devlet bir tarafta; küçük, isimsiz, kim olduğu bilinmeyen münferit bir şahıs diğer tarafta. Bu düello, insanların çoğunluğunun siyaset meydanı olarak gördüğü alanda vuku bulmaz; çünkü münferit şahıs kesinlikle bir politikacı değildir, hele hele bir komplocu ya da ‘devlet düşmanı’ hiç değildir. Bütün zamanını savunma hâlinde geçirmek zorundadır; bütün istediği, iyi ya da kötü, kendi kişiliği, kendi hayatı ve şahsi onuru olarak gördüklerini korumaktan ibarettir. Sınırları içinde yaşadığı ve karşı karşıya olduğu devlet bütün bunlara, biraz kaba saba da olsa, son derece gaddar metotlarla durmaksızın saldırır.

Devlet, bu münferit kişiden, arkadaşlarından kopmasını, sevgilisini terk etmesini, kendi fikirlerinden vazgeçip önüne konan fikirleri benimsemesini, insanları alıştığından farklı bir şekilde selamlamasını, hoşlandığından farklı şeyler yemesini ve içmesini, boş zamanını nefret ettiği birtakım faaliyetler için heba etmesini, bütünüyle reddettiği maceralar için kendisini

emre amade kılmasını, geçmişini ve benliğini reddetmesini ve hepsinden önemlisi, bütün bunları yaparken her an en yoğun şekilde bir coşku ve minnettarlık göstermesini, korkunç tehditler savurarak talep eder.

Ama münferit şahıs bütün bunları yapmayı istemez. Kurbanının bizzat kendisi olduğu bu saldırı için pek hazırlıklı değildir, bir kahraman olarak doğmamıştır, hele hele şehit olmak aklından bile geçmez. Sadece sıradan bir insandır, birçok zaafı vardır, üstüne üstlük son derece tehlikeli bir dönemin ürünüdür. Ama kendisinden talep edilenleri istemez ve bu nedenle de düelloyu kabul eder – pek heyecanlı değildir, daha ziyade omuzlarını silkerek kabul eder düelloyu, ama diğer taraftan sessiz bir kararlılık içindedir de, yılmayacaktır. Tabii ki rakibinden çok daha zayıftır ama buna rağmen kuşkusuz daha esnektir. Nasıl feykler atacağını, kendini sakınıp ve sonra aniden nasıl hamle yapacağını, dengesini sağlayacağını ve ağır darbeleri nasıl kıl payı farkla savuşturacağını bilhare görülecektir. Bir bütün olarak bakıldığında, kahramanlığa ya da şehitliğe meyli olmayan ortalama bir insan için iyi iş çıkardığı teslim edilecektir, ama sonunda ya mücadeleyi kesmek ya da başka bir düzleme taşımak zorunda kalacağı da görülecektir.

Sözü edilen devlet, Alman İmparatorluğu'dur, münferit şahıs ise benim. Aramızdaki savaş oyununu izlemek ilginç olmuştur muhtemelen, bütün benzerleri gibi. (*Umuyorum* ki ilginç olur!) Ama ben bu hikâyeyi sadece hoşça zaman geçirmenizi sağlamak için anlatmayacağım, bunu yaparken başka bir amacım daha var ve bu amacın kalbimdeki yeri çok farklı.

Benim Alman İmparatorluğu ile düellom, münferit bir vaka değil. Münferit bir şahsın kendi benliğini ve onurunu son derece güçlü ve düşman bir devlete karşı savunmaya çalıştığı bu tür düellolar, altı senedir Almanya'da binlerce, yüz binlerce kez –*hepsi mutlak bir izolasyon içinde ve kamuoyu tamamen hadisenin dışında bırakılarak*– yaşandı, yaşanıyor. Düelloculardan bazıları – kahramanlığa ya da şehadete daha yatkın karakteri olanlar, benden daha ileri gidebildiler: Toplama kamplarına, cellat kütüklerine vardılar, gelecekte dikilecek anıtlara isimle-

ri kazınacaklar arasına girdiler. Kalan kısmı, yenilgiyi daha erken kabul ettiler ve bugün sessizce homurdanarak da olsa SA yedek güçleri içinde yer alıyorlar veya partinin (NSDAP) mahalle sorumlusu olmuşlar. Benim hikâyem muhtemelen ortalama bir vaka olarak telakki edilebilir, insanların bugün Almanya'da şansının neler olduğu, bundan yola çıkılarak oldukça iyi anlaşılabilir.

Durumun hiç umut vadetmediği hemen görülecektir. Eğer Almanya dışındaki dünya isteseydi, bu kadar umutsuz olması gerekmezdi. Kanaatimce Almanya'da insanların geleceğe bu kadar umutsuz bakmamalarını sağlamak, esasen dış dünyanın da meselesidir, çünkü daha fazla umut –savaştan tamamen kurtulmayı mümkün kılmasa da, çünkü bunun için artık çok geç– savaşın birkaç sene daha kısa sürmesini sağlayabilir. Çünkü şahsi barışlarını ve özgürlüklerini savunmaya çalışan iyi niyetli Almanlar, farkında olmadan başka bir şey için de mücadele ediyorlar: Dünyanın barış ve özgürlüğü.

Bu yüzden ben, dünyanın dikkatini, Almanya'da olup biten bilinmeyenlere yönlendirmeye çalışmanın, bunun için sarf edilecek gayrete değer olduğunu düşünüyorum.

Ben bu kitapta sadece bir şeyler anlatmak istiyorum, ahlâki bir vaaz vermek niyetinde değilim. Ama kitabın bir ahlâki var tabii ve bu ahlâk, Edward Elgar'ın Enigma varyasyonlarındaki 'diğer ve daha önemli tema' gibi 'hem her şeye dair hem de her şeye nüfuz ediyor' – sessizlik. Kitabı okuduktan sonra anlattığım bütün maceraları ve bütün inişli çıkışlı hadiseleri unutmanıza hiçbir itirazım yok. Ama hiç anlatmadığım ahlâkın unutulmaması beni ciddi şekilde tatmin edecektir.

2

Bütün devlet taleplerini bildirip tehditler savurarak üzerime gelerek, bana, tarihi kendi bedeninde yaşamının ne olduğunu öğretmeden önce de, insanların 'tarihî vakalar' dediği türden kayda değer bir dizi hadise yaşamıştım. Hâlâ hayatta olan kuşaktan

birçok Avrupalı ve muhakkak ki en fazla da Almanlar, bu söylediklerimi kendileri için de tekrarlayabilir.

Bütün bu tarihî olaylar tabii ki izlerini bıraktılar, bende ve bende olduğu kadar memleketimin neredeyse bütün insanlarında da. Ve eğer bu izleri anlamazsanız, bundan sonra neler olabildiğini de anlamız mümkün olamaz.

Ama 1933'ten önce olan bitenlerle daha sonra yaşananlar arasında önemli bir fark vardır: 1933'ten önce olan her şey ya yanımızdan geçip gitti ya da üstümüzden geçti, bizi meşgul etti, heyecanlandırdı, kimimizin ölümüne, kimimizin fakruzarurete düşmesine neden oldu; ama kimseyi nihai vicdan muhasebeleriyle karşı karşıya bırakmadı. Hayatın çekirdeğinde bir yer, hep el atılmamış olarak kaldı. Tecrübeler kazanılıyor, kanaatler oluşturuluyordu ama insanlar ne idilerse o olmaya devam ediyorlardı. Halbuki Nazi İmparatorluğu'nun çarkları arasına bile rek ve isteyerek girmiş ya da direnmesine rağmen girmek zorunda kalmış hiç kimsenin, kendisi için bunu samimiyetle iddia etmesi mümkün değildir.

Öyle anlaşılıyor ki tarihsel hadiseler farklı yoğunluklara sahip. 'Tarihî bir hadise', gerçek gerçeklikte yani münferit insanların en temel, en özel hayatlarında, neredeyse kayda alınmayabilir ya da taş taş üstünde bırakmayan, muazzam felaketlere sebebiyet verebilir. Normal tarih anlatımında hadisenin bu yönünü göremezsiniz. "1890: II. Wilhelm, Bismarck'ı azletti." Muhakkak ki Alman tarihine büyük harflerle yazılmış önemli bir gün. Ama herhangi bir Alman'ın biyografisinde, hadiseyle doğrudan doğruya alakalı olan birkaç kişi dışında, kayda değer bir gün değil. İnsanların hayatları o güne kadar olduğu şekliyle devam etti. Hiçbir aile dağılmadı, arkadaşlıklar sona erdirilmedi, hiç kimse vatanını terk etmeye mecbur kalmadı ya da buna benzer bir felaket yaşamadı. Hatta iptal edilmiş bir randevu ya da opera gösterisi bile söz konusu değildi. Aşk acısı çeken, acısını çekmeye devam etti, mutlu bir aşk yaşayanın da mutluluğu sürdü, fakirler fakir zenginler zengindi hâlâ... Ve şimdi bu başlığı "1933: Hindenburg, Hitler'i görevlendirdi." haberiyle karşılaştıralım. 66 Milyon insanın hayatında bir deprem başlıyor!